

KARA ŚMIERCI I EGZEKUCJE W 2014 ROKU

SPIS TREŚCI:

Kluczowe przestania	2
- Kara śmierci w odpowiedzi na „zagrożenia bezpieczeństwa państwowego”	2
- Liczba wyroków śmierci i egzekucji	2
- Tendencja odchodzenia od kary śmierci	3
- Świat wolny od kary śmierci	4
Europa i Azja Centralna	5
- Regionalne trendy	5
- Zmiany w poszczególnych państwach	5
Afryka Subsaharyjska	7
- Regionalne trendy	7
- Zmiany w poszczególnych państwach	7
Ameryka Północna i Południowa	12
- Regionalne trendy	12
- Zmiany w poszczególnych państwach	13
Azja i Pacyfik	18
- Regionalne trendy	18
- Zmiany w poszczególnych państwach	18
Bliski Wschód i Afryka Północna	23
- Regionalne trendy	23

KLUCZOWE PRZESŁANIA

Kara śmierci w odpowiedzi na „zagrożenia bezpieczeństwa państwowego”

Alarmująca jest liczba państw, które stosowały karę śmierci w odpowiedzi na realne bądź potencjalne zagrożenia dla państwowego i publicznego bezpieczeństwa związane z terroryzmem, przestępczością i brakiem wewnętrznej stabilizacji – mimo że kara śmierci nie ma szczególnie odstrasżającego działania ograniczającego przestępczość w porównaniu z innymi formami karania.

- Władze stosujące karę śmierci w celu zwalczania terroryzmu lub przestępczości oszukują same siebie i wprowadzają w błąd opinię publiczną. Nie istnieją przekonujące dowody na to, że kara śmierci działa odstrasżająco na sprawców przestępstw lub że jest bardziej efektywna niż inne formy karania. Potwierdzają to wyniki licznych badań ONZ, przeprowadzanych w wielu państwach i regionach świata.
- **Pakistan** zniósł obowiązujące sześć lat moratorium na wykonywanie kary śmierci wobec ludności cywilnej w następstwie potwornego ataku na szkołę w Peszawarze. Siedem osób zostało straconych w okresie krótszym niż dwa tygodnie, pod koniec 2014 roku. Rząd zapowiedział także wykonanie egzekucji na setkach osób przebywających w celach śmierci, które skazane zostały za przestępstwa związane z działaniami terrorystycznymi.
- **Chiny** korzystały z kary śmierci w ramach kampanii „mocnego uderzenia”, która ma na celu walkę z terroryzmem i przestępczością w Ujgurskim Regionie Autonomicznym Xinjiang (XUAR). Trzy spośród 55 osób skazanych za terroryzm, separatyzm i zabójstwa, otrzymały kary śmierci. Pomiędzy czerwcem a sierpniem w XUAR wykonano 21 egzekucji w związku z odrębnymi atakami terrorystycznymi.
- **Kamerun i Zjednoczone Emiraty Arabskie** to dwa państwa, w których od 2014 roku kara śmierci grozi także za przestępstwa związane z „terroryzmem”.
- W **Chinach, Iranie, Iraku i Pakistanie** wykonywano egzekucje osób oskarżonych o „terroryzm”. Wiele innych państw – w tym **Iran, Korea Północna, Państwo Palestyny i Arabia Saudyjska** – korzystało z kary śmierci jako narzędzia do tłumienia opozycji politycznej.
- Po ośmiu latach przerwy, w grudniu, **Jordania** wznowiła wykonywanie kary śmierci, przeprowadzając egzekucje na 11 mężczyznach skazanych za zabójstwa. Władze oświadczyły, że stanowi to odpowiedź na wzrost liczby morderstw.
- W grudniu władze **Indonezji** ogłosiły wznowienie wykonywania egzekucji za przestępstwa związane z narkotykami, uzasadniając to „alarmującą sytuacją w państwie”.

Liczba wyroków śmierci i egzekucji

W 2014 roku Amnesty International odnotowała niepokojący wzrost liczby wyroków śmierci na całym świecie. Liczba osób skazanych na śmierć wzrosła z co najmniej 1 925 w 2013, do minimum 2 466 w 2014 roku, co stanowi wzrost o 28%. W dużej mierze łączy się to z gwałtownym wzrostem wyroków zapadających w Egipcie i Nigerii, gdzie wydawane były masowo, w niektórych przypadkach tłumacząc to bezpieczeństwem państwa.

- Wzrost liczby wyroków śmierci odnotowanych w 2014 roku w dużej mierze może mieć związek z faktem, że władze kilku państw chętniej udostępniały dane dotyczące kary śmierci w 2014 roku.

- W Nigerii liczba wyroków śmierci gwałtownie się zwiększyła – ze 141 w 2013 do 659 w 2014. W trakcie roku sądy wojskowe masowo orzekały karę śmierci wobec żołnierzy – we wrześniu skazując na śmierć 12 osób oraz kolejne 58 w grudniu. Wszyscy zostali oskarżeni o udział w buncie, w kontekście konfliktu z Boko Haram.
- Liczba wyroków śmierci wydawanych w Egipcie wzrosła o 400, ze 109 w 2013 do 509 w 2014 roku. Sąd karny w Al-Minja wydał masowe wyroki śmierci, w kwietniu skazując na egzekucję 37 osób oraz kolejne 183 w czerwcu. Wyroki wieńczyły masowe procesy, które w dużym stopniu nie spełniały standardów sprawiedliwego procesu. Egipskie sądy przed wydaniem wyroku śmierci zobowiązane są kierować sprawy do rozpatrzenia przez najwyższego dostojnika muzułmańskiego, wielkiego muftiego Egiptu.

Tendencja odchodzenia od kary śmierci

Mimo tych niepokojących wydarzeń, obserwowano pewien postęp w skali światowej. Liczba egzekucji odnotowanych przez Amnesty International spadła z co najmniej 778 w 2013 do minimum 607 w 2014 roku, czyli jest to spadek o prawie 22%.

We wszystkich regionach, poza Europą i Azją Centralną, w 2014 roku odnotowano mniej egzekucji niż w 2013. Zasadniczy postęp cechował sytuację w Afryce, gdzie w ubiegłym roku w trzech państwach wykonano 46 egzekucji – w porównaniu do 64 wykonanych wyroków śmierci w pięciu państwach w roku 2013. Liczba egzekucji odnotowanych przez Amnesty International w krajach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej zmniejszyła się z 638 w 2013 do 491 w 2014 roku.

W perspektywie długookresowej wciąż wyraźna jest ogólnoświatowa tendencja odchodzenia od kary śmierci. W 2014 roku egzekucje wykonywano w 22 państwach, podczas gdy w 1995 roku liczba ta wynosiła 41.

- Ogólna liczba egzekucji odnotowanych przez Amnesty International w 2014 roku zmniejszyła się o prawie 22% względem roku poprzedniego. W ciągu roku potwierdzono informacje o wykonaniu co najmniej 607 egzekucji, podczas gdy w 2013 roku liczba ta wynosiła 778. Tak jak w ubiegłych latach dane nie uwzględniają tysięcy osób straconych w Chinach, gdzie informacje o egzekucjach są traktowane jako tajemnica państwowa.
- W 2014 roku egzekucje wykonywano w 22 państwach – ta sama liczba państw wykonywała wyroki śmierci w 2013 roku. W 2013 roku Amnesty International nie była w stanie potwierdzić informacji o wykonywaniu wyroków śmierci wydawanych przez syryjskie sądy.
- We wszystkich regionach, z wyjątkiem Europy i Azji Centralnej, w 2014 roku odnotowano mniej egzekucji niż w latach ubiegłych.
- Szczególny postęp zauważono w Afryce Subsaharyjskiej, gdzie odnotowano 46 egzekucji w trzech państwach, co w porównaniu z 64 wykonanymi wyrokami w 2013 roku, stanowi spadek o 28%. Z informacji wynika, że tylko Gwinea Równikowa, Somalia i Sudan wykonywały egzekucje.
- Liczba egzekucji odnotowanych przez Amnesty International na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej zmniejszyła się o około 23%, z 638 w 2013 roku do 491 w roku 2014.
- 10 grudnia Zgromadzenie Narodowe Madagaskaru przyjęło ustawę znoszącą karę śmierci, jednak zanim ustawa wejdzie w życie wymaga podpisu prezydenta.
- W obydwu Amerykach Stany Zjednoczone są wciąż jedynym państwem wykonującym karę śmierci. Liczba egzekucji spadła z 39 w 2013 roku do 35 w roku 2014, co odzwierciedla stały trend zmniejszania liczby egzekucji w minionych latach. 11 lutego stan Waszyngton wprowadził moratorium na wykonywanie kary śmierci. Ogólna liczba wyroków śmierci wydawanych w regionie zmniejszyła się z 95 w 2013 roku do 77 w 2014 roku.

- Prace nad projektami ustaw zmierzających do abolicji trwały w Beninie, Czadzie, Mongolii i Surinamie. Na Fidżi, w Korei Południowej i Tajlandii dyskutowano temat abolicji, natomiast na Barbadosie rozpoczęto proces zniesienia kary śmierci wobec sprawców niektórych przestępstw.
- W 2014 roku co najmniej 112 osób skazanych na śmierć w 10 krajach zostało uniewinnionych w: Bangladeszu (4), Chinach (2), Jordanii (1), Nigerii (32), Sudanie (4), Tanzanii (59), USA (7), Wietnamie (2) i Zimbabwie (1). Podczas gdy uniewinnienia stanowią wielką ulgę dla samych skazanych i ich rodzin, dowodzą one jak często niewinni ludzie skazywani są na śmierć.
- W grudniu 117 państw – więcej niż dotychczas – zagłosowało za rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ, przewidującą wprowadzenie moratorium, a w dłuższej perspektywie abolicję kary śmierci na całym świecie.
- Salwador, Gabon i Polska przystąpiły do Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Politycznych i Obywatelskich (ICCPR), głównego traktatu ONZ mającego na celu wprowadzenie abolicji na wykonywanie kary śmierci.

Świat wolny od kary śmierci

Amnesty International przeciwna jest karze śmierci we wszystkich przypadkach, niezależnie od natury lub uwarunkowań popełnionego przestępstwa, winy czy jej braku, innych cech sądzonej osoby, czy metody wykonywania wyroku w danym państwie. Kara śmierci narusza prawo do życia, jest skrajnie okrutną, niehumanitarną i odbierającą wszelką godność karą.

EUROPA I AZJA CENTRALNA

REGIONALNE TRENDY

- W kwietniu Białoruś wznowiła egzekucje, kończąc tym samym 24-miesięczną przerwę, dzięki której Europa i Azja Centralna były regionem wolnym od egzekucji.
- Polska ratyfikowała Drugi Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP) oraz Protokół nr 13 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Europejska Konwencja Praw Człowieka).
- Kazachstan, Rosja i Tadżykistan kontynuowały obserwację formalnych moratoriów na wykonywanie kary śmierci.
- Kazachstan przyjął nowy Kodeks Karny ograniczający w pewnych okolicznościach zakres kary śmierci, ale rozszerzający jej zastosowanie w innych.

ZMIANY W POSZCZEGÓLNYCH PAŃSTWACH

W kwietniu 2014 roku **Białoruś** potajemnie wykonała egzekucję Pawła Seljuna, skazanego na śmierć w czerwcu 2012 roku za podwójne morderstwo popełnione w 2012 roku. Komitet Praw Człowieka ONZ, organ nadzorczy MPPOiP, którego Białoruś jest stroną, rozważyła sprawę Pawła Seljuna i złożyła wniosek o zawieszenie egzekucji do czasu zakończenia tego procesu. Takie wnioski są wiążące dla państw-stron na podstawie Pierwszego Protokołu Fakultatywnego do MPPOiP, do którego Białoruś przystąpiła w 1992 roku

Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. sytuacji praw człowieka na Białorusi, Miklós Haraszti, potępił egzekucję i wezwał Białoruś do wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci. Ponadto potępił fakt, że data wykonania egzekucji Pawła Seljuna nie była znana i że jego matka dowiedziała się o śmierci syna od jego adwokata.

W maju Mohylewski Sąd Okręgowy potwierdził informację, że Rygor Juzepczuk został stracony. Skazano go na śmierć za morderstwo popełnione w 2012 roku. Władze nie podały do wiadomości publicznej daty wykonania egzekucji czy lokalizacji grobu.

Aliaksandr Harjunou został stracony w październiku. Skazano go na śmierć w 2013 roku za morderstwo popełnione w 2012 roku. Po potwierdzeniu wyroku śmierci przez Sąd Najwyższy, Aliaksandr Harjunou zaapelował do Komitetu Praw Człowieka ONZ w kwietniu, twierdząc, że jego proces był niesprawiedliwy. Komitet zwrócił się do władz białoruskich, aby zatrzymano wykonanie egzekucji do czasu zbadania sytuacji. Krewni oraz prawnik Aliaksandra Harjunou nie zostali poinformowani o dacie egzekucji, nie dano im również możliwości ostatniego spotkania ze skazanym.

W październiku Komitet Praw Człowieka ONZ rozpatrzył przypadek Wasyla Juzepczuka, straconego w 2010 roku. Komitet stwierdził naruszenie szeregu praw uznanych w MPPOiP, w tym prawa do życia i prawa do rzetelnego procesu sądowego. Komitet uznał, że rozprawa sądowa Wasyla Juzepczuka nie spełniała kryterium niezależności i bezstronności i że oskarżony był torturowany w celu wymuszenia zeznań.

Eduard Lykau pozostał w celi śmierci. Został skazany na śmierć w dniu 26 listopada 2011 roku przez Sąd Okręgowy w Mińsku po uznaniu go winnym pięciu morderstw popełnionych w latach 2002, 2004 i 2011.

W styczniu 2014 roku czterech specjalnych sprawozdawców ONZ - Specjalny Sprawozdawca ds. niezależności sędziów i prawników, Specjalny Sprawozdawca ds. pozasądowych, doraźnych i arbitralnych egzekucji, Specjalny Sprawozdawca ds. tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania lub karania oraz Specjalny Sprawozdawca ds. sytuacji praw człowieka na Białorusi - zwrócili uwagę na brak informacji dotyczących procesu, skazania Eduarda Lykau oraz

tajności postępowania sądowego prowadzonego przeciwko niemu. Wyrazili zaniepokojenie, że kara śmierci może być zasądzona po rozprawie, która nie jest zgodna z zasadami rzetelnego procesu oraz gwarancjami procesowymi.

W kwietniu 2014 roku w związku z wyrokiem Sądu Najwyższego utrzymującym w mocy wyrok śmierci Eduarda Lykau, Specjalny Sprawozdawca ds. sytuacji praw człowieka na Białorusi wezwał białoruskie władze do bezzwłocznego wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci oraz do powstrzymania się od przeprowadzania dalszych egzekucji.

W czerwcu 2014 roku Specjalny Sprawozdawca ds. pozasądowych, doraźnych i arbitralnych egzekucji wyraził zaniepokojenie ryzykiem egzekucji Eduarda Lykau w następstwie postępowania owianego tajemnicą i wezwał władze do złagodzenia kary.

Kazachstan w dalszym ciągu obserwował oficjalne moratorium na wykonywanie egzekucji przyjęte w grudniu 2003 roku. W czerwcu Parlament przyjął nowy Kodeks Karny, w którym wprowadzono karę śmierci za zbrodnie wojenne, naruszenia międzynarodowych norm humanitarnych podczas konfliktów zbrojnych i międzynarodowy terroryzm, ale usunięto ją dla dwóch przestępstw wojskowych,. Karze śmierci podlegało 19 przestępstw. Dalsze zmiany w lipcu i listopadzie zmniejszyły tę liczbę do 17. Zmiany te weszły w życie 1 stycznia 2015 roku.

Na Powszechnym Okresowym Przeglądzie Praw Człowieka ONZ w październiku rząd Kazachstanu przyjął zalecenia do utrzymania moratorium na wykonywanie kary śmierci oraz przystąpienia do procesu zniesienia kary śmierci. Niemniej jednak, nie poparł rekomendacji ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do MPPOiP oraz do zniesienia kary śmierci za wszystkie przestępstwa.

W **Rosji** przez cały rok różni politycy i funkcjonariusze organów ścigania wzywali do przywrócenia kary śmierci. W styczniu cztery partie polityczne przedstawiły projekt ustawy w Dumie (niższa izba parlamentu), której celem jest zawieszenie w Rosji moratorium na wykonywanie kary śmierci w przypadkach, gdy przestępstwa związane są z terroryzmem i morderstwami. W maju Aleksandr Bastrykin, szef Komitetu Śledczego Rosji, poprosił członków parlamentu o głosowanie za przywróceniem kary śmierci jako sposobu na odstraszenie potencjalnych przestępców. Inni wpływowi politycy, jak Siergiej Naryszkin, przewodniczący Dumy i Paweł Kraszeninnikow, przewodniczący Komisji Ustawodawczej Dumy, oddalili te wnioski. W maju rzecznik prezydenta Władimira Putina potwierdził sprzeciw prezydenta wobec kary śmierci.

W lipcu Europejski Trybunał Praw Człowieka przeprowadził przesłuchanie w sprawie Al Nashiri przeciwko Polsce dotyczącej domniemanego współudziału Polski w tajnym uwięzieniu Abd al-Rahim al-Nashiriego i transferze do bazy marynarki wojennej USA w Zatoce Guantanamo na Kubie, mimo ryzyka skazania go na karę śmierci przez amerykańską komisję wojskową. Trybunał stwierdził, że „w czasie przeniesienia [Abd al-Rahim al-Nashiriego] z Polski pojawiło się znaczące i przewidywalne ryzyko, iż może być on poddany karze śmierci po jego procesie przed komisją wojskową” i w związku z tym orzekł, że Polska naruszyła Artykuł 2 (prawo do życia) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art 1 Protokołu nr 6 (abolicja kary śmierci) do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Sąd zobowiązał Polskę do wyeliminowania ryzyka, iż Abd al-Rahim al-Nashiri może być poddany karze śmierci, poprzez poszukiwanie gwarancji, że władze USA nie nałożą na niego takiej kary.

AFRYKA SUBSAHARYJSKA

REGIONALNE TRENDY

- W porównaniu do 2013 roku o 28% zmalała liczba wykonanych egzekucji (o których wiadomo).
- Mniej krajów przeprowadziło egzekucje i wydało wyroki śmierci: w 2014 roku trzy kraje wykonały egzekucje, podczas gdy w 2013 roku było to pięć krajów.
- Ogólna liczba wydanych wyroków śmierci drastycznie wzrosła, głównie ze względu na liczbę wyroków w samej tylko Nigerii.
- Zgromadzenie Narodowe Madagaskaru przyjęło ustawę znoszącą karę śmierci.

EGZEKUCJE I WYROKI ŚMIERCI W AFRYCE SUBSAHARYJSKIEJ

Przeprowadzono minimum 46 sądowych egzekucji w trzech krajach: Gwinea Równikowa (9), Somalia (14+; Rząd federalny Somalii 14+) i w Sudanie (23+).

Amnesty International udokumentowała minimum 907 wyroków śmierci w 18 państwach: Botswana (1), Kongo (3+), Demokratyczna Republika Kongo (14+), Gambia (1+), Ghana (9), Kenia (26+), Lesotho (1+), Mali (6+), Mauretania (3), Nigeria (659), Sierra Leone (3), Somalia (52+; Rząd Federalny Somalii 31+, Puntland 11+, Somaliland 10+), Południowy Sudan (+), Sudan (14+), Tanzania (91), Uganda (1), Zambia (13+), Zimbabwe (10).

W ciągu 2014 roku zaobserwowano zarówno pozytywne, jak i negatywne zmiany w zakresie stosowania kary śmierci w Afryce Subsaharyjskiej. Mniej krajów przeprowadziło egzekucje i mniej osób zostało straconych. W sumie odnotowano 46 egzekucji, co stanowi spadek o 28% względem 2013 roku, kiedy stracono 64 osoby.

Pomimo iż mniej państw zasądziło karę śmierci, 18 w 2014 roku, 19 w 2013, liczba wyroków drastycznie wzrosła. Amnesty International udokumentowała 423 wyroki w 2013 roku i 907 w 2014, co stanowi wzrost aż o 114%. Ten wzrost był głównie spowodowany wysoką liczbą wyroków kary śmierci w samej tylko Nigerii.

Postęp w znoszeniu kary śmierci w regionie przebiega powoli, zanotowano pewne komplikacje. Państwa, które w 2013 roku wydawały się zbliżać do abolicji, nie dokonały zakładanego postępu w 2014 roku. Jednakże 10 grudnia Zgromadzenie Narodowe Madagaskaru przyjęło ustawę znoszącą karę śmierci.

Podczas gdy członkowie parlamentu w Kenii wspominali o rozszerzeniu stosowania kary śmierci, Zgromadzenie Narodowe Kamerunu przyjęło ustawę, która przewiduje karę śmierci w odpowiedzi na akty terroryzmu. Ministrowie w Czadzie i Sierra Leone zapowiedzieli intencje ich krajów do zniesienia kary śmierci. Malawi zadeklarowało, że nie ma takich planów.

W lipcu w Kotonu, stolicy Beninu, zorganizowano konferencję kontynentalną o zniesieniu kary śmierci w Afryce. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele państw członkowskich Unii Afrykańskiej, parlamentarzyści, krajowe instytucje prawoczości i organizacje obywatelskie.

ZMIANY W POSZCZEGÓLNYCH PAŃSTWACH

W **Beninie** nie ogłoszono żadnego wyroku śmierci czwarty rok z rzędu. Końcem roku 13 osób znajdowało się w więzieniach z wyrokami śmierci. Ostatnia egzekucja przeprowadzona w Beninie, o której wiadomo, miała miejsce w 1987 roku.

Zgodnie z informacjami rządowymi w **Botswanie** nie wykonano żadnej egzekucji w 2014 roku. Jedną osobę skazano na karę śmierci 3 lipca; trzech mężczyzn znajdowało się w celi śmierci. Kara śmierci ma ciągle zastosowanie w prawie, jest obowiązkowa za morderstwo, chyba że zaistnieją wyjątkowe okoliczności łagodzące.

W trakcie 2014 roku nie dokonano egzekucji ani nie wydano wyroku kary śmierci w **Burkina Faso**. 15 października, przed masowymi protestami, które doprowadziły do rezygnacji prezydenta Blaise Compaoré, Rada Ministrów dyskutowała nad ustawą o abolicji. Takie działanie byłoby zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami, które nałożone są na Burkina Faso. Rada zgodziła się przekazać prace nad ustawą do Zgromadzenia Narodowego, jednak jej status był niejasny wraz z końcem roku.

Żadna egzekucja nie została wykonana w **Kamerunie** w 2014 roku. Jednak w grudniu parlament głosował za ustawą, która wprowadza karę śmierci za ataki terrorystyczne.

Końcem 2014 roku **Republika Środkowoafrykańska** jeszcze nie zakazała kary śmierci i nie ratyfikowała Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych w Sprawie Zniesienia Kary Śmierci, mimo zaakceptowania rekomendacji po Powszechnym Przeglądzie Okresowym Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2013. Amnesty International nie odnotowała sądowych egzekucji.

Ostatnia egzekucja w **Czadzie**, o której wiadomo, miała miejsce w 2003 roku. Po Powszechnym Przeglądzie Okresowym w 2013 roku, w marcu 2014 roku Czad zaakceptował rekomendację o zniesieniu kary śmierci. We wrześniu Minister Komunikacji i rzecznik rządu, Hassan Sylla Bakari, ogłosił, że kodeks karny, który znosi karę śmierci, został przyjęty przez rząd. Według ministra kara śmierci zostanie zastąpiona wyrokiem dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości zwolnienia warunkowego. Pod koniec 2014 roku parlament jeszcze nie przyjął nowego kodeksu karnego.

Żadna egzekucja nie została wykonana w **Kongo** w 2014 roku. Ogłoszono przynajmniej trzy wyroki, wszystkie za morderstwa. Pod koniec roku Kongo jeszcze nie ratyfikowało Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych i nie zniósło kary śmierci, pomimo akceptacji rekomendacji po Powszechnym Przeglądzie Okresowym w 2013 roku.

Ostatnia egzekucja na **Komorach**, o której wiadomo, miała miejsce w 1997 roku. Nie wydano nowych wyroków śmierci w 2014 roku, jednak minimum sześć osób przebywało w celach śmierci. Podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego ONZ w 2014 roku, Komory zaakceptowały rekomendacje by: przyspieszyć proces adaptacji nowego kodeksu karnego, który przewiduje zniesienie kary śmierci; ratyfikować Drugi Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, kontynuować proces formalnego zniesienia kary śmierci.

W **Demokratycznej Republice Konga (DRK)** ostatnia egzekucja, o której wiadomo, miała miejsce w styczniu 2003 roku. W 2014 roku sądy wojskowe wydały minimum 14 wyroków śmierci, głównie cywilom, za morderstwa, rozboje, spiski, udział w ruchu powstańczym i terroryzm. W listopadzie dwóch mężczyzn zostało skazanych na śmierć przez Operacyjny Sąd Wojskowy w Północnym Kivu. Jeden z nich był wojskowym DRK, drugi należał do grupy zbrojnej. Ten drugi został skazany pod swoją nieobecność. Żaden z mężczyzn nie miał możliwości odwołania się od wyroku, ponieważ nie ma środków odwoławczych od wyroków Operacyjnego Sądu Wojskowego. DRK odrzuciła rekomendacje ONZ z Powszechnego Przeglądu Okresowego, które dotyczyły zniesienia kary śmierci i ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

W styczniu dziewięć osób, jedna z Mali, osiem z Gwinei Równikowej, zostało straconych przez pluton egzekucyjny w **Gwinei Równikowej**; wszystkie skazano za morderstwo. 13 lutego rząd przyjął tymczasowe moratorium na wykonywanie kary śmierci by umożliwić Gwinei Równikowej dołączenie do Wspólnoty Państw Portugalskojęzycznych. Nie wydano nowych wyroków śmierci. Podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego ONZ w maju Gwinea Równikowa zobowiązała się rozważyć możliwość ratyfikowania ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

Erytrea była poddana Powszechnemu Przeglądowi Okresowemu ONZ w lutym. Odrzuciła rekomendacje by znieść karę śmierci i ratyfikować Drugi Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. W Erytrei nie ma sprawnie działającego systemu sprawiedliwości i oficjalne informacje o wykonywaniu kary śmierci są bardzo trudne do uzyskania. Dlatego też żadne egzekucje czy wyroki nie mogły zostać potwierdzone.

Podczas ubiegłego roku **Etiopia** odrzuciła rekomendacje zgłoszone podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego ONZ, by znieść karę śmierci i ratyfikować Drugi Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Amnesty International nie udokumentowała żadnych egzekucji w 2014 roku.

Minimum jeden wyrok śmierci został wydany w **Gambii** w 2014 roku. W listopadzie Sąd Najwyższy zamienił siedem wyroków śmierci na dożywotnią karę pozbawienia wolności. Warunkowe moratorium, które ogłosił prezydent Yahya Yammeh w 2012 roku, a które według niego zostanie automatycznie zniesione jeśli wskaźnik przestępstw wzrośnie, nadal obowiązuje. W listopadzie 2014 roku prezydent ogłosił, że kara śmierci miałaby zastosowanie w przypadku, gdy osoba dopuściła się gwałtu na dziecku. W październiku, podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego ONZ Gambia obiecała rozważyć rekomendacje dotyczące zniesienia kary śmierci za wszystkie przestępstwa oraz ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych i przygotować odpowiedzi nie później niż na 28. sesję Rady Praw Człowieka w marcu 2015 roku.

Egzekucji nie przeprowadzono w **Ghanie**, wydano natomiast dziewięć wyroków śmierci. Prezydent John Mahama 21 razy złagodził karę śmierci zamieniając ją na wyroki dożywotniego pozbawienia wolności, co stało się z okazji 54. Dnia Republiki.

W **Gwinei** nie dokonano żadnej egzekucji. Amnesty International nie była w stanie potwierdzić żadnego wyroku śmierci.

Kenia ma przyjętą praktykę niewykonywania kary śmierci, jednak ciągle się ją zasądza. Według doniesień medialnych w 2014 roku wydano co najmniej 26 wyroków śmierci. Pojawiały się głosy wśród członków parlamentu by kara śmierci przysługiwała za działania terrorystyczne, homoseksualizm, korupcje i przestępstwa gospodarcze. W czerwcu, po tym jak 80 osób zmarło po spożyciu alkoholu z nielegalnego źródła, pojawiły się głosy, by karę śmierci rozszerzyć na osoby, które handlują alkoholem niewiadomego pochodzenia.

Nie odnotowano żadnej egzekucji w **Lesotho**, wydano jednak minimum jeden wyrok śmierci. W sierpniu Sąd Najwyższy skazał Makhotso Molise na śmierć przez powieszenie za morderstwo.

W **Liberii** nie przeprowadzono żadnej egzekucji, nie wydano też wyroków śmierci. Ułaskawiono jedną osobę.

10 grudnia Zgromadzenie Narodowe **Madagaskaru** przyjęło ustawę o zniesieniu kary śmierci, zamieniając wyroki na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Ustawa musi otrzymać akceptację prezydenta.

Karę śmierci stosuje się w **Malawi** za zbrodnie, takie jak: zdrada stanu, morderstwo i rozbój, nie jest jednak obowiązkowa w przypadku morderstwa. Ostatnią egzekucję, o której wiadomo, wykonano w 1992 roku.

Malawi poinformowało Radę Praw Człowieka ONZ, że nie ma w planach zniesienia kary śmierci. Rada wyraziła zaniepokojenie, że kara ta jest ciągle orzekana i nie przysługuje tylko za najcięższe zbrodnie. Ponadto prawo do ubiegania się o ułaskawienie nie jest zagwarantowane w wystarczający sposób. Rada zarekomendowała, by Malawi zniósło karę śmierci i przystąpiło do Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz dokonało przeglądu kodeksu karnego.

Mimo iż kara śmierci występuje w prawodawstwie **Mali**, wyroki śmierci są systematycznie zamieniane na karę pozbawienia wolności. Ostatnia egzekucja miała miejsce w 1981 roku. W 2014 roku minimum sześć osób skazano na śmierć oraz minimum sześciu osobom złagodzono wyroki.

Trzech mężczyzn skazano na karę śmierci w **Mauretanii**, jednego za apostazję i dwóch za morderstwo. W grudniu Mohamed Cheikhould Mohamed Mkhaitir został skazany na śmierć za napisanie artykułu

uznanego za bluźnierstwo przeciwko islamowi. Prawdopodobnie był to pierwszy wyrok kary śmierci za apostazję od uzyskania niepodległości przez Mauretanię w 1960 roku.

Ostatnia egzekucja w **Nigrze** miała miejsce w 1976 roku, w 2014 roku nie wydano żadnego wyroku kary śmierci.

W 2014 roku w **Nigerii** nie wykonano żadnej egzekucji. Według informacji uzyskanych od służby więziennej: 589 osób skazano na śmierć, 49 wyroków śmierci złagodzano, ułaskawiono 69 osób, zwolniono 32 więźniów znajdujących się w celach śmierci oraz pięciu obcokrajowców znajdowało się w celach z wyrokami śmierci. Liczba wyroków śmierci nie uwzględnia tych wydanych przez sądy wojskowe względem 70 żołnierzy. Dlatego też w sumie na śmierć skazano 659 osób. Co najmniej 1 484 pozostawały w celach z wyrokami śmierci. Większość wyroków wydano za morderstwa lub rozbój.

Podczas ubiegłego roku nigeryjskie sądy wojskowe wydawały masowe wyroki śmierci.

We wrześniu 12 żołnierzy skazano na śmierć za bunt i usiłowanie zabójstwa po tym, jak strzelili do swojego dowódcy w Maiduguri na północnym wschodzie. Skazani żołnierze należeli do Siódmej Dywizji Amii Nigerii, która znajduje się na pierwszej linii frontu w walce z Boko Haram.

W grudniu sąd wojskowy w Abudży wydał wyroki śmierci 54 żołnierzom, którzy byli oskarżeni o konspirację w celu buntu oraz bunt, ponieważ odmówili przyłączenia się do operacji mających na celu odbicie trzech miast w stanie Borno, które zostały zajęte przez Boko Haram. Według zeznań żołnierzy podczas procesu, narzekali oni swoim dowódcom na braki w uzbrojeniu, by dokonać akcji przeciwko Boko Haram. Według obrońcy sąd wojskowy odrzucił zeznania oskarżonych jakoby byli źle wyposażeni. W połowie procesu dziennikarzom odmówiono wstępu na posiedzenie sejm. Amnesty International jest zaniepokojona, że proces może nie spełniać międzynarodowych standardów sprawiedliwego procesu.

W grudniu sąd wojskowy w Abudży za bunt skazał na śmierć kolejnych czterech żołnierzy. Wszyscy 58 żołnierze należeli do Siódmej Dywizji.

29 maja Gubernator stanu Ogun złagodził dziewięć wyroków śmierci, zmieniając je na wyroki dożywotniego pozbawienia wolności. Był to element obchodów Dnia Demokracji. 1 października, w Święto Niepodległości, gubernator stanu Delta ułaskawił trzy osoby i złagodził wyroki kolejnych dziewięciu.

ThankGod Ebhos został zwolniony z więzienia 24 października, po 19 latach spędzonych w celi śmierci. Gubernator stanu Kaduna ułaskawił go z okazji Święta Niepodległości.

W 1995 roku ThankGod Ebhos był oskarżony o rozbój, który miał miejsce w 1988 roku. Został skazany przez sąd wojskowy na karę śmierci przez rozstrzelanie przez pluton egzekucyjny. Znajdował się w celi śmierci w więzieniu Benin w stanie Edo. 24 czerwca 2013 roku został zabrany na egzekucję przez powieszenie z czterema innymi mężczyznami. Mężczyzn stracono na jego oczach, jednak jemu udało się uniknąć egzekucji. W ostatnim momencie władze więzienne zorientowały się, że jego wyrok śmierci wymaga plutonu egzekucyjnego. W styczniu 2014 roku Sąd Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS) wydał nakaz powstrzymujący wykonanie kary śmierci. 10 czerwca Sąd dostarczył postanowienie końcowe, na mocy którego imię ThankGod Ebhos zostało usunięte z listy skazanych na karę śmierci.

Nigeria odrzuciła rekomendacje ONZ, by znieść karę śmierci.

W **Sierra Leone** nie wykonano żadnej egzekucji, wydano trzy wyroki. Kara śmierci jest ciągle przewidziana za rozboje i jest obowiązkowa za morderstwo. Nie odnotowano jednak egzekucji od 1998 roku. Według danych rządowych, 27 kwietnia prezydent Ernest Bai Koroma pięciu osobom zmienił wyroki na karę pozbawienia wolności.

W marcu Rada Praw Człowieka ONZ wyraziła żal dotyczący powolnego postępu w Sierra Leone w kierunku abolicji.

W maju Prokurator Generalny i Minister Sprawiedliwości, Franklyn Bai Kargbo, zadeklarował, że Sierra Leone zniesie karę śmierci i jest to kwestią tygodni. Pod koniec 2014 roku Sierra Leone jeszcze nie zniosło kary śmierci.

Minimum 14 osób stracono i przynajmniej 52 skazano na śmierć w **Somalii**. Minimum 13 egzekucji dokonano pod władzą rządu federalnego oraz wydano minimum 31 wyroków pomimo faktu, iż w 2012 i 2014 roku rząd głosował za rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ za zniesieniem kary śmierci. Egzekucje te są głównie dokonywane przez pluton egzekucyjny. Jedną egzekucję zanotowano w regionie Jubaland.

Minimum 11 wyroków śmierci wydano w semi autonomicznym regionie Puntland, w północnej Somalii i minimum 10 w Republice Somalilandu.

Nie odnotowano żadnej egzekucji w **Południowym Sudanie**. Prawdopodobnie wydawano wyroki śmierci, jednak ich liczba nie jest potwierdzona.

Minimum 23 egzekucje przeprowadzono w **Sudanie**, wydano przynajmniej 14 wyroków śmierci. Minimum 215 osób znajdowało się w celach śmierci, a minimum 4 osoby zostały wypuszczone z więzień.

23 czerwca **Meriam Yehya Ibrahim** została zwolniona z więzienia po tym, jak sąd apelacyjny uchylił jej wyrok. Wcześniej została skazana na śmierć przez powieszenie za apostazję i na karę chłosty za cudzołóstwo. Meriam Yehya Ibrahim została oskarżona o cudzołóstwo w 2013 roku, prawdopodobnie po tym jak jej rodzina zgłosiła władzom, że poślubiła chrześcijanina. Według szariatu, który obowiązuje w Sudanie, muzułmańska kobieta nie może poślubić chrześcijanina, a każdy taki związek postrzegany jest jako cudzołóstwo. W lutym 2014 roku Meriam Yehya Ibrahim została uwięziona po tym, jak sąd dodał oskarżenie o apostazję, gdy Meriam zeznała, iż matka wychowała ją jako ortodoksyjną chrześcijankę. 11 maja sąd dał jej trzy dni na wyrzeczenie się wiary chrześcijańskiej, jednak Meriam odrzuciła tę propozycję. W czasie procesu kobieta była w ósmym miesiącu ciąży. 27 maja urodziła swoje drugie dziecko w klinice przy więzieniu dla kobiet w Omdurmanie. Meriam była w więzieniu wraz ze swoim 20-miesięcznym synem. Sprawa Meriam i jej rodziny wzbudziła bardzo duże zainteresowanie na świecie i ponad milion osób odpowiedziało na apel Amnesty International wzywający władze Sudanu do jej uwolnienia i uniewinnienia.

W **Suazi** nie odnotowano żadnej egzekucji. Amnesty International nie była w stanie potwierdzić żadnego wyroku śmierci.

Według informacji rządowych w **Tanzanii** nie przeprowadzono żadnej egzekucji, 91 osób skazano na karę śmierci, sześć wyroków śmierci złagodzono, a 59 osób zwolniono z więzień. 31 grudnia 410 osób miało wyroki, w tym ośmiu obcokrajowców (4 Kenijczyków, 2 Burundyjczyków, 1 Iworyjczyk i 1 Hindus).

W **Ugandzie** nie wykonano żadnej egzekucji, wydano jeden wyrok kary śmierci.

Minimum 13 wyroków śmierci wydano w **Zambii**, wszystkie za morderstwa.

Według informacji rządowych w **Zimbabwe** nie przeprowadzono żadnej egzekucji. Wydano 10 wyroków, 95 osób znajdowało się w celach śmierci, 4 osobom zamieniono karę śmierci na dożywotnie pozbawienie wolności, jedną osobę zwolniono z więzienia. Pod koniec roku jeden obcokrajowiec, Mozambijczyk, znajdował się w celi śmierci.

AMERYKA PÓŁNOCNA I POŁUDNIOWA

REGIONALNE TRENDY

- USA pozostaje jedynym państwem w rejonie obu Ameryk, w którym wciąż stosuje się karę śmierci. Przeprowadza się jednak coraz mniej egzekucji, w coraz mniejszej liczbie stanów.
- W regionie obu Ameryk liczba egzekucji w dalszym ciągu spada, co przyczynia się do spadku ogólnej liczby ogłaszanych wyroków śmierci (z co najmniej 95 takich wyroków w 2013 do 77 w 2014 roku).
- Stan Waszyngton 11 lutego ogłosił oficjalne moratorium na wykonywanie kary śmierci.
- Rząd Surinamu przedstawił projekt ustawy, usuwający karę śmierci z kodeksu karnego, a Salwador ratyfikował międzynarodowy traktat w sprawie zniesienia kary śmierci.
- Barbados rozpoczął proces ustawodawczy, którego celem jest zniesienie obowiązkowej kary śmierci.

KARA ŚMIERCI W USA W 2014 ROKU

Przeprowadzono 35 egzekucji: Arizona (1), Floryda (8), Georgia (2), Missouri (10), Ohio (1), Oklahoma (3) i Teksas (10). Wszystkie egzekucje zostały przeprowadzone przy pomocy tak zwanego śmiertelnego zastrzyku. Wśród straconych były dwie kobiety.

Ogłoszono co najmniej 72 nowe wyroki śmierci: Alabama (4), Arizona (3), Arkansas (3), Kalifornia (14), Connecticut (1), Floryda (11), Georgia (1), Indiana (1), Kentucky (1), Luizjana (3), Missisipi (1), Karolina Północna (3), Ohio (3), Oklahoma (2), Oregon (1), Pensylwania (4), Karolina Południowa (1), Dakota Południowa (1), Teksas (11) oraz 4 wyroki na poziomie federalnym.

Do października 2014 r. 3035 osób pozostawało z ważnym wyrokiem śmierci, w tym 745 w Kalifornii, 404 na Florydzie i 276 w Teksasie.

Kara śmierci została zniesiona w 18 stanach, a w pozostałych 32 jest nadal stosowana, z czego w Kolorado, Kansas, Nebrasce, New Hampshire, Oregonie, Pensylwanii i Wyoming nie przeprowadzono żadnej egzekucji od ponad 10 lat. Gubernatorzy stanów Oregon i Waszyngton ogłosili moratoria na wykonywanie kary śmierci. Władze federalne nie przeprowadziły żadnej egzekucji od 2003, a władze wojskowe od 1961 roku.

Siedem osób zostało zwolnionych z cel śmierci po tym, jak dowiedziono ich niewinności, dzięki czemu od 1973 r. całkowita liczba takich zwolnień wzrosła do 150. W przypadku co najmniej dwóch osób wyroki kary śmierci zostały złagodzone przez sądy i zamienione na karę pozbawienia wolności.

W porównaniu z 2013 r. w USA stracono o cztery osoby mniej, a w trzech stanach - Teksasie, Missouri i na Florydzie, przeprowadzono 80% wszystkich egzekucji w tym państwie. W południowych stanach wykonano 65% wszystkich egzekucji. Alabama i Wirginia to stany, które w 2013 roku przeprowadzały egzekucje, ale już w 2014 nie dokonały ani jednej. Liczba egzekucji w Teksasie spadła z 16 w 2013 do 10 w 2014 roku, a w Oklahomie z 6 do 3. Za to liczba egzekucji w Missouri wyraźnie wzrosła z 2 w 2013 do 10 w 2014 roku.

Całkowita liczba ogłoszonych wyroków śmierci, czyli co najmniej 72, spadła o 8 w porównaniu z rokiem 2013. Całkowita liczba nowych wyroków wydanych w 2014 roku stanowi połowę liczby wyroków ogłoszonych 10 lat temu (140 w 2005 r.).

Nie uwzględniając USA, w 2014 roku w trzech państwach ogłoszono pięć nowych wyroków śmierci, a 65 osób pozostawało z w celach śmierci. Blisko połowa z tych osób pochodziła z Trynidadu i Tobago. Amnesty International nie odnotowało żadnych nowych przypadków ogłoszenia kary śmierci w następujących państwach: Antigua i Barbuda, Bahamy, Belize, Kuba, Dominika, Grenada, Gwatemala, Jamajka, Saint Kitts i Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenadyny oraz Surinam.

Na Kubie, Dominice, Saint Lucia w Gwatemali oraz Surinamie nie było ani jednej osoby z ważnym wyrokiem śmierci.

Na prośbę dziewięciu członków Organizacji Państw Amerykańskich 27 marca Międzyamerykańska Komisja Praw Człowieka zorganizowała posiedzenie w sprawie stosowania kary śmierci w obu Amerykach. Państwa wyraziły zainteresowanie pracą na rzecz zniesienia kary śmierci, a delegaci zajęli się porażkami państw w sprawie uwydatnienia potrzeby stworzenia strategii w tej sprawie.

Władze w kilku państwach basenu Morza Karaibskiego w dalszym ciągu stosują karę śmierci jako sposób na zwalczanie wysokiego wskaźnika przestępczości i wzywają do powrotu do wykonywania egzekucji. Liczba odnotowanych morderstw w dalszym ciągu pozostaje wysoka, szczególnie na Bahamach oraz w Trynidadzie i Tobago. Natomiast współczynniki wykrywalności przestępstw i liczba wyroków pozostają na niezwykle niskich poziomach. Trynidad i Tobago odnotowały 451 morderstw w 2014 r., z czego lokalnej policji udało się wykryć winnych jedynie 63 z nich, co stanowi zaledwie 14,19% wszystkich przypadków. W 2014 roku Prokurator Generalny Gujany poinformował, że w 2013 roku sądy rozpatrzyły 83 sprawy o morderstwo i 12 innych w sprawach poważnych wykroczeń. Liczba wszystkich odnotowanych spraw wyniosła wtedy 109, z czego zaledwie w przypadku 36 udało się ogłosić wyrok.

ZMIANY W POSZCZEGÓLNYCH PAŃSTWACH

Pięć osób pozostaje w celach śmierci w **Antigui i Barbudzie**, po tym jak władze w zeszłym roku ułaskawiły dwóch więźniów.

Na **Bahamach**, Kofhe Goodman w dalszym ciągu ma wyrok śmierci (zgodnie ze stanem na koniec roku), jednakże w tym państwie nie ogłoszono żadnego nowego wyroku śmierci. W maju i w listopadzie odpowiednio w sprawach Mario Flowersa i Anthony'ego Clarke'a Sąd Apelacyjny podjął decyzję o złagodzeniu wyroków. Szczególnej wagi był przypadek Mario Flowersa, w którym to sędziowie zdecydowali o przekazaniu sprawy do Sądu Najwyższego w celu jej ponownego rozpatrzenia. Ponadto sąd stwierdził, że zabójstwo funkcjonariusza policji nie jest wystarczającym powodem, żeby zakwalifikować ten czyn jako „najgorszy z najgorszych” i zastosować w tym przypadku karę śmierci. Poprzez większe skupienie się na okolicznościach morderstwa niż na statusie ofiary, decyzja ta kwestionuje kategoryzację morderstw, która została przyjęta przez parlament w 2011 r., na podstawie której w przypadku zamordowania funkcjonariusza policji orzeka się karę śmierci.

Lider opozycji na Bahamach - Hubert Minnis, 9 stycznia 2014 roku opublikował projekt zmiany konstytucyjnej (poprawki konstytucyjnej) w sprawie przestępstw karanych śmiercią. Projekt ustawy, który nie został przyjęty do rozpatrzenia przez parlament z powodów proceduralnych, zakładał zniesienie możliwości składania apelacji od wyroków kary śmierci, które zostały podtrzymane przez Sąd Apelacyjny na Bahamach i przekazania ich do jakiegokolwiek innego sądu „na świecie” na jakichkolwiek podstawach. To posunięcie ma na celu zapobiec składaniu apelacji do sądu Wielkiej Brytanii, który stanowi Najwyższy Sąd Apelacyjny dla Bahamów i innych państw basenu Morza Karaibskiego. Ponadto projekt tej ustawy uniemożliwia składanie apelacji do Międzyamerykańskiej Komisji Praw Człowieka. Do zadań tego projektu należała również likwidacja opóźnień w przeprowadzaniu egzekucji oraz zakaz uwzględniania warunków zatrzymania jako podstaw do złagodzenia kary. Dodatkowo projekt ustawy zakładał wprowadzenie ograniczeń czasowych w sprawie składania petycji o ułaskawienie, jak i apelacji do międzynarodowych organów, po złożeniu których wyrok śmierci w dalszym ciągu mógłby zostać wykonany, nawet gdyby te apelacje wciąż oczekiwałyby na rozpatrzenie.

Kolejne dwie osoby usłyszały wyrok kary śmierci na **Barbadosie**, co spowodowało, że liczba osób z takim wyrokiem wzrosła do 11 na koniec roku. W listopadzie rząd przedstawił w parlamencie pakiet ustaw, których zadaniem jest dostosowanie krajowego ustawodawstwa do regionalnych przepisów dotyczących praw człowieka, w tym również do przepisów Międzyamerykańskiej Komisji Praw Człowieka.

Projekt ustawy o reformie systemu karnego z 2014 roku ma na celu usprawnienie wytycznych dla sądów w sprawie czynników i okoliczności łagodzących, które sędziowie powinni brać pod uwagę podczas procesów. Projekt ustawy z 2014 roku dotyczący więzień zakłada: zniesienie kar cielesnych w więzieniach, powołanie komisji więziennej do spraw zwolnień więźniów oraz zezwolenie na warunkowe przedterminowe zwolnienie. Z kolei inny projekt ustawy dąży do nowelizacji ustawy o postępowaniu karnym, tak aby uwzględnić w niej obowiązkową diagnozę psychiatryczną wobec wszystkich stojących

przed Sądem Najwyższym, oskarżonych o morderstwo, aby określić, czy oskarżony jest w stanie uczestniczyć w procesie. Obowiązkowa diagnoza umożliwia sędziom również uwzględnienie niepoczytalności i ograniczonej odpowiedzialności oskarżonych. Kolejny projekt ustawy z 2014 r. proponuje nowelizację Konstytucji Barbadosu, którego celem byłoby wprowadzenie swobody decyzji sędziów w przypadku procesów osób oskarżonych o morderstwo, co na chwilę obecną oznacza obowiązkowe zastosowanie kary śmierci.

O ile projekty tych ustaw wprowadzają kilka pozytywnych zmian, to jednak Amnesty International wyraża zaniepokojenie tym, że projekt ustawy o zmianie konstytucji również wprowadza zakaz składania apelacji od wyroków. Nałożenie kary śmierci narusza podstawowe prawo skazanych do ochrony przed torturami lub okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem oraz karaniem.

W **Belize** nie ogłoszono nowych wyroków śmierci, jedna osoba pozostaje w więzieniu z takim wyrokiem.

Parlament na **Dominice**, gdzie nie ogłoszono żadnych nowych wyroków śmierci oraz ani jedna osoba nie pozostawała z takim wyrokiem, przyjął w lipcu nowe prawo, uznające Karaibski Sąd Sprawiedliwości za Najwyższy Sąd Apelacyjny. Dokumenty dotyczące przestrzegania praw człowieka na Dominice zostały ocenione w ramach powszechnego okresowego przeglądu dokonanego 1 maja przez Radę Praw Człowieka ONZ. Władze Dominiki odmówiły wprowadzenia wytycznych w sprawie zniesienia kary śmierci.

W **Grenadzie** nie ogłoszono żadnych nowych wyroków śmierci. Tylko jedna osoba - Kyron MacFarlane, pozostaje z ważnym wyrokiem śmierci.

W październiku w **Gujanie** Robert Browne został skazany na karę śmierci za morderstwo. Ministerstwo Spraw Zagranicznych publicznie oświadczyło, że po złagodzeniu wyroków śmierci 15 więźniów w ubiegłych latach, pod koniec 2014 roku 13 osób przebywało w celach śmierci. Jednakże z informacji otrzymanych przez Amnesty International z Prokuratury Generalnej wynika, że zgodnie ze stanem na 31 grudnia 26 osób w dalszym ciągu pozostaje z wyrokiem śmierci. Krajowe konsultacje w sprawie zniesienia kary śmierci, które rząd zobowiązał się rozpocząć przed 2015 rokiem przy pomocy nadzwyczajnej komisji parlamentarnej, nie rozpoczęły się z końcem ubiegłego roku. Prezydent rozwiązał parlament 10 listopada, a nowe wybory prawdopodobnie odbędą się w maju 2015 roku.

W 2014 roku na **Jamajce** nie ogłoszono żadnych nowych wyroków śmierci, a wyrok jednego mężczyzny - Leslie'a Moodie'ego, został złagodzony. Z kolei Separus Lee w dalszym ciągu pozostaje z ważnym wyrokiem śmierci, zgodnie ze stanem na koniec roku.

Na **Saint Kitts i Nevis** nie ogłoszono żadnego nowego wyroku śmierci, a tylko jedna osoba, Everson Mitcham, pozostaje z ważnym wyrokiem śmierci zgodnie ze stanem na koniec roku.

Saint Vincent i Grenadyny - jedna osoba pozostaje z wyrokiem śmierci, jest to Patrick Lovelace. W tym państwie nie ogłoszono żadnego nowego wyroku śmierci.

W czerwcu rząd **Surinamu** przedstawił projekt ustawy, mający na celu wniesienie poprawki do kodeksu karnego i zniesienie kary śmierci za jakiegokolwiek przestępstwo, w zamian za to zdecydowano się na podniesienie maksymalnego okresu pozbawienia wolności z 20 do 30 lat. Nie odnotowano żadnych nowych wyroków śmierci oraz żadna osoba nie pozostawała z takim wyrokiem zgodnie ze stanem na koniec roku.

Co najmniej dwa nowe wyroki śmierci zostały ogłoszone w **Trynidadzie i Tobago** w 2014 roku. Ronald Bisnath i Shawn Marceline odpowiednio 26 marca i 17 czerwca, usłyszeli wyroki śmierci za morderstwo. Wyroki śmierci w sprawie dwóch osób - Richarda Anthony'ego Daniela i Julii Ramdeen (jedynej kobiety, która pozostaje z wyrokiem śmierci) po zgłoszeniu apelacji zostały złagodzone przez Komitet Sądowy Tajnej Rady odpowiednio w lutym i marcu.

Z liczbą 30 osób, które pozostają z wyrokiem śmierci (stan na koniec roku), Trynidad i Tobago zajmuje drugie miejsce (zaraz po USA) w Ameryce pod względem liczby osób przebywających w celach śmierci.

Konsultacje odnośnie nowej konstytucji rozpoczęte przez Ministra Sprawiedliwości w 2013 roku, zawierającej wstrzymanie wykonywania egzekucji oraz całkowite zniesienie kary śmierci, były kontynuowane w 2014 roku.

Stany Zjednoczone kontynuują stosowanie kary śmierci wbrew prawu międzynarodowemu oraz międzynarodowym standardom. Edgar Arias Tamayo został stracony 22 stycznia w Teksasie. Jego egzekucja była pogwałceniem orzeczenia wydanego przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w 2004 roku, w którym nakazano USA przeprowadzić sądowe „zrewidowanie” wyroków nałożonych na 51 Meksykanów, w tym m.in. na Edgara Ariasa Tamayo. Teksas odmówił 51 osobom ich prawa do zwrócenia się o pomoc konsularną tuż po aresztowaniu, co jest zagwarantowane przez Konwencję wiedeńską o stosunkach konsularnych. Międzyamerykańska Komisja Praw Człowieka stwierdziła, że USA pozbawiło Edgara Ariasa Tamayo prawa do postępowania karnego, które spełniałoby chociażby minimalne standardy należytego i sprawiedliwego procesu, tak jak wymaga tego Amerykańska Deklaracja Praw i Obowiązków Człowieka. Do ponownego pogwałcenia orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości doszło 9 maja, kiedy to władze USA przeprowadziły egzekucję Ramiro Hernandezza Llanasa, jednego z 51 Meksykaninów, objętych orzeczeniem Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Ramiro Hernandez Llanas miał stwierdzoną niepełnosprawność umysłową, co według jego prawników czyniło egzekucję sprzeczną z konstytucją.

Amnesty International odnotowało kilka przypadków, w których kara śmierci została zastosowana wobec osób z niepełnosprawnością intelektualną, co było niezgodne z prawem międzynarodowym i międzynarodowymi standardami. Askari Abdullah Muhammad został stracony na Florydzie 7 stycznia za morderstwo popełnione w więzieniu w 1980 roku. Od wielu lat zmagał się on z poważną chorobą psychiczną, miał stwierdzoną między innymi schizofrenię paranoidalną. W Missouri 10 grudnia stracono Paula Goodwina. Jego prawnicy zabiegali o ułaskawienie na podstawie niepełnosprawności intelektualnej oraz z innymi zaburzeniami psychicznymi, co czyniło jego egzekucję niezgodną z konstytucją.

„Niepełnosprawność intelektualna jest stanem, nie liczbą”

27 maja Sąd Najwyższy USA w sprawie *Hall v. Florida* jednoznacznie orzekł na niekorzyść prawa na Florydzie, które wymagało od oskarżonego, utrzymującego, że ma niepełnosprawność intelektualną, aby ten udowodnił, że jego IQ wynosi mniej niż 70, dzięki czemu zgodnie z prawem krajowym uniknąłby egzekucji. Orzeczenie Sądu Najwyższego z 2002 roku, zgodnie z którym zakazano egzekucji osób z niepełnosprawnością intelektualną, wyznaczyło poszczególnym stanom „zadanie przygotowania odpowiednich mechanizmów do wprowadzenia ograniczeń konstytucyjnych”, co przyczyniło się do powstania ograniczonej ochrony w kilku stanach oraz sformalizowanych procedur oceny.

W swoim orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że poleganie jedynie na teście IQ uniemożliwia przedstawienie innych dowodów, które również mogłyby wykazać ograniczenia w zdolnościach umysłowych oskarżonego. Innym rodzajem dowodów mogłyby być między innymi: historia choroby, wyniki szkolnych egzaminów i raporty szkolne, świadectwa postępowania w przeszłości, czy warunki rodzinne. Ponadto sąd stwierdził również, że procedura oceniania, obowiązująca na Florydzie nie uwzględnia tego, że skala jaka jest stosowana przy określaniu IQ jest niedokładna.

Egzekucja Roberta Campbella została odroczonezaaledwie dwie i pół godziny przed jej planowanym wykonaniem w Teksasie 13 maja. Wyrażono zgodę na odroczenie egzekucji, tak aby jego prawnicy mogli złożyć apelację, której podstawą były nowe dowody, świadczące o tym, że Robert Campbell miał niepełnosprawność intelektualną, co uczyniłoby egzekucję niezgodną z obowiązującą konstytucją.

3 grudnia Sąd Apelacyjny podjął decyzję o odroczeniu egzekucji Scotta Panetti’ego mniej niż osiem godzin przed jej planowanym wykonaniem. Jego choroba psychiczna, w tym schizofrenia, najwyraźniej przyczyniła się do popełnienia morderstwa, za które został skazany na karę śmierci. Niemniej jednak stwierdzono, że jest on w stanie uczestniczyć w procesie oraz zezwolono mu na reprezentowanie samego siebie w postępowaniu sądowym, co wiele osób obecnych podczas rozpraw uznało za „kpinę”.

Zachowanie Franka Wallisa, który miał 19 lat w czasie rzekomego zabójstwa dwóch osób, za które został skazany na karę śmierci, zostało ocenione na poziomie zachowania dwunastolatka. Wiązało się to

z uszkodzeniami mózgu, a co za tym idzie z jego dysfunkcjami i z poważnymi zaburzeniami natury psychiatrycznej.

Michael Zack, w dzieciństwie i w późniejszym okresie doświadczył ciężkiego psychicznego i fizycznego znęcania się oraz poważnych nadużyć seksualnych. Ekspert w zakresie zdrowia psychicznego w czasie procesu przedstawił swoją opinię, według której Zack cierpiał na zespół stresu pourazowego, dystymię oraz prawdopodobnie miał uszkodzenia mózgu, co spowodowało, że jego wiek umysłowy i emocjonalny był na poziomie dziecka, a jego zdolność do oceny swojego postępowania, jako czynu przestępczego, była znacznie ograniczona.

Zarówno Frank Walls, jak i Michael Zack zwrócili się w 2014 roku do gubernatora Florydy z prośbą o ułaskawienie. Przed końcem roku nie zapadła żadna decyzja w ich sprawie.

Obawy związane z dyskryminacją rasową w dalszym ciągu wiążą się ze stosowaniem kary śmierci. W 2014 roku w zaledwie kilka tygodni w Teksasie dokonano egzekucji dwóch osób, które w chwili popełnienia przestępstwa miały niewiele ponad 18 lat. Obaj byli Afroamerykanami: Ray Jasper był sądzony za morderstwo osób białych. Ława przysięgłych składała się jedynie z osób białych. Earl Ringo został stracony 10 września w Missouri za morderstwo dwóch białych osób. Ława przysięgłych ponownie składała się jedynie z osób białych. W kwietniu Komitet Praw Człowieka ONZ wyraził zaniepokojenie w sprawie „dalszego stosowania kary śmierci szczególnie w kontekście pojawiających się różnic rasowych, które niewspółmiernie dotyczą Afroamerykanów, a ich sytuację dodatkowo pogarsza fakt, że dyskryminacji można dowiedzieć jedynie w poszczególnych przypadkach”. Komitet zalecił, aby USA podjęło odpowiednie kroki w celu skutecznego zapewnienia, że kara śmierci nie ma żadnych powiązań z dyskryminacją rasową oraz żeby USA „rozważyło sporządzenie moratorium na wykonywanie kary śmierci na szczeblu federalnym i żeby zachęciło sceptyczne stany do osiągnięcia ogólnokrajowego porozumienia”.

Podobne zalecenia wystosował Komitet ONZ Przeciwno Torturom, który w listopadzie zbadał okresowy raport USA. Komitet wyraził „zaniepokojenie faktem, że USA właściwie nie jest zainteresowane zniesieniem kary śmierci na poziomie federalnym”. Komitet wyraził również zaniepokojenie wobec „odnotowanych przypadków straszliwego bólu i długotrwałych cierpień, których w czasie egzekucji doświadczyli więźniowie. Za ten stan rzeczy obwinia się nieprawidłowości proceduralne”.

PRÓBUJĄC NAPRAWIĆ TO, CZEGO NAPRAWIĆ SIĘ NIE DA, CZYLI O ZNIESIENIU KARY ŚMIERCI JAKO JEDYNYM ROZWIĄZANIU

W ostatnich latach stany, w których przeprowadzało się egzekucje musiały sobie radzić z ograniczonym dostępem do substancji, używanych w śmiertelnych zastrzykach. Wiąże się to ze zmianami, jakie zaszły w krajowej produkcji tych substancji oraz z bardziej surowymi regulacjami Unii Europejskiej w zakresie eksportu substancji stosowanych podczas egzekucji lub tortur.

Kilka stanów podjęło kroki w zakresie zmiany własnego ustawodawstwa, aby wprowadzić alternatywne postępowanie przy stosowaniu śmiertelnych zastrzyków lub aby umożliwić używanie substancji wytwarzanych przez zakłady chemiczne, które nie są kontrolowane przez amerykańską Agencję Żywności i Leków. Niektóre stany próbowały również zatajać źródło pochodzenia substancji, które były wykorzystywane podczas egzekucji. W Alabamie, Georgii i Ohio przedstawiono projekty ustaw umożliwiające ten proceder.

W 2014 roku trzy kolejne egzekucje były przeprowadzone w nieudolny sposób (tzw. „spartaczone egzekucje”). W styczniu w Ohio po wykonaniu śmiertelnego zastrzyku Dennis McGuire miał bardzo poważne problemy z oddychaniem. Zastosowano wówczas nową substancję – midazolam. Minęło 20 minut zanim można było orzec o jego śmierci. W kwietniu w Oklahomie Clayton Lockett zmarł po upływie około 40 minut od zrobienia śmiertelnego zastrzyku, w wyniku którego zaczął on ciężko dyszeć, związać się z bólu i bełkotać. Śledztwo przeprowadzone w tej sprawie przez Departament Bezpieczeństwa Publicznego w Oklahomie wykazało, że lekarz i jego asystent przez 50 minut próbowali wbić igłę, aby wstrzyknąć truciznę w różnych miejscach ciała Clayтона Locketta. W ramach śledztwa stwierdzono podwyższone stężenie midazolamu w tkance w okolicach prawej pachwiny, co świadczy o tym, że substancja nie została wstrzyknięta do żyły. W lipcu w stanie Arizona dokonano egzekucji Josepha Wooda, podczas której zastosowano midazolam i hydromorfon. Świadcowie egzekucji utrzymują, że Joseph Wood ciężko dyszał przez ponad godzinę.

Z jednej strony władze federalne zapowiedziały, że przyjrzą się stosowaniu kary śmierci, a z drugiej strony kilka stanów podjęło kroki w celu udoskonalenia metod egzekucji. W 2014 r. Oklahoma zaproponowała powrót do użycia komór gazowych; Tennessee

i Wirginia zaproponowały powrót do krzesła elektrycznego, a Utah i Wyoming - do plutonu egzekucyjnego.

Amnesty International stanowczo sprzeciwia się stosowaniu kary śmierci w jakiegokolwiek formie. Organizacja jest przekonana, że nie istnieje coś takiego jak humanitarna egzekucja i ponawia swój apel do władz USA, aby wykorzystały one okazję toczącej się debaty na temat procedur egzekucyjnych do zniesienia kary śmierci za jakiegokolwiek przestępstwo.

W 2014 roku Alabama, Kalifornia, Kansas, Luizjana i Missouri rozważały draft ustawodawstwa, który miał przyspieszać przeprowadzanie egzekucji poprzez szybsze rozpatrywanie apelacji oraz/lub szybsze planowanie egzekucji. W Kolorado przedstawiono projekt ustawy ograniczający władzę gubernatora w zakresie decydowania o ułaskawieniu. 14 maja Gubernator Luizjany podpisał projekt ustawy, rozszerzający zakres stosowania kary śmierci oraz przewidujący karę śmierci za zabicie pracownika służb więziennych.

Stany takie jak Maryland, Dakota Południowa i Wirginia Zachodnia rozważały projekt ustawy przywracający karę śmierci. Natomiast Arizona, Delaware, Floryda, Kansas, Nebraska, New Hampshire i Waszyngton debatowały nad zmianą w ustawodawstwie, która znosiłaby karę śmierci. Gubernator Waszyngtonu wprowadził moratorium na wykonywanie kary śmierci.

W sześciu przypadkach, w których oskarżeni usłyszeli wyrok śmierci, wycofano zarzuty, a w jeszcze innym osoba została uniewinniona, a groziła jej kara śmierci. Uwzględniając te siedem przypadków z 2014 roku, liczba byłych więźniów osadzonych w celach śmierci, którzy zostali zwolnieni, ponieważ dowiedziono ich niewinności, wzrosła od 1973 roku do 150. Glenn Ford został zwolniony w Luizjanie, Carl Dausch na Florydzie, Henry McCollum i Leon Brown w Karolinie Północnej, a Ricky Jackson, Wiley Bridgeman i Kwame Ajamu w Ohio.

W dalszym ciągu kontynuowano przedprocesowe postępowanie komisji wojskowej w sprawie sześciu zatrzymanych, przebywających w amerykańskiej bazie marynarki wojennej w Guantanamo na Kubie. Rząd USA dąży do zastosowania kary śmierci we wszystkich tych przypadkach, w których zapadnie wyrok. Komisja wojskowa nie spełnia międzynarodowych wymogów uczciwego procesu. Każda decyzja o wymierzeniu kary śmierci po zakończeniu takiego procesu będzie stanowiła pogwałcenie prawa międzynarodowego.

AZJA I PACYFIK

REGIONALNE TRENDY

- Pakistan i Singapur wznowiły w 2014 roku wykonywanie egzekucji.
- Chiny, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (Korea Północna) oraz Wietnam nadal klasyfikowały dane dotyczące kary śmierci jako tajemnica państwowa.
- Liczba krajów wykonujących egzekucje spadła z 10 w 2013 roku do 9 w 2014 roku.
- Projekt ustawy znoszącej karę śmierci oczekuje na przyjęcie w Mongolii. Ustawodawcy na Fidżi, w Republice Korei (Korea Południowa) i Tajlandii rozpoczęli debatę na temat zniesienia kary śmierci.
- Chiny, Japonia i Wietnam oczyściły z zarzutów osoby, które zostały skazane na śmierć.

Egzekucje i wyroki śmierci w Azji i Pacyfiku

Co najmniej 32 egzekucje w 9 krajach: Afganistan (6), Chiny (+), Japonia (3), Malezja (2+), Korea Północna (+), Pakistan (7), Singapur (2), Tajwan (5), Wietnam (3+). Liczby te nie obejmują tysięcy egzekucji, które miały miejsce w Chinach.

Co najmniej 695 nowych wyroków śmierci zostało ogłoszonych w 17 krajach region: Afganistan (12+), Bangladesz (142+), Chiny (+), Indie (64+), Indonezja (6), Japonia (2), Malezja (38+), Malediwy (2), Birma (1+), Korea Północna (+), Pakistan (231), Singapur (3), Korea Południowa (+), Sri Lanka (61+), Tajwan (1), Tajlandia (55+), Wietnam (72+).

Amnesty International odnotowała 32 egzekucje w regionie Azji i Pacyfiku - dane te nie obejmują Chin, które wykonały tysiące egzekucji. Podczas gdy liczba odnotowanych egzekucji pozostała zasadniczo taka sama jak w 2013 roku (37), liczba wyroków śmierci w 2014 roku zmniejszyła się o 337 w porównaniu do roku ubiegłego, nie uwzględniając Chin.

Amnesty International przestała publikować dane dotyczące Chin w 2009 roku, ponieważ stopień utajnienia informacji o karze śmierci sprawił, że organizacja była w stanie potwierdzić tylko niewielki odsetek liczby egzekucji i wyroków śmierci wydanych w Chinach.

Spadek liczby wyroków śmierci w regionie jest częściowo spowodowany spadkiem liczby wyroków śmierci w Bangladeszu, w którym w 2013 roku odnotowano wyjątkowo wysoką liczbę 220 nowych wyroków śmierci z powodu masowego skazania 152 osób za bunt. Innym powodem są trudności w uzyskaniu danych liczbowych dla krajów takich jak Wietnam.

W przełomowym wyroku w styczniu Sąd Najwyższy Indii zawiesił wykonywanie egzekucji w kraju. Wątpliwości dotyczące bezpieczeństwa skazanych w kilku przypadkach wywołały debatę na temat kary śmierci w krajach takich jak Chiny, Japonia i Wietnam.

Jednak kilka innych krajów podjęło działania w celu wznowienia egzekucji. W grudniu po ataku terrorystycznym, w którym zginęło ponad 140 osób, Pakistan zniósł moratorium na wykonywanie kary śmierci cywilów. Papua-Nowa Gwinea nadal podejmowała kroki zmierzające do wznowienia egzekucji.

Kraje w regionie nadal stosowały karę śmierci z naruszeniem prawa międzynarodowego. Wysoki Sąd w Trincomalee w Sri Lance skazał mężczyznę na śmierć za przestępstwa popełnione, gdy ten miał 12 lat. Nieletni przestępcy pozostawali z wyrokami śmierci w Pakistanie, Sri Lance i na Malediwach. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną lub umysłową pozostawały w celach śmierci w wielu krajach, w tym w Indonezji, Japonii, Malezji i Pakistanie.

Kara śmierci została nałożona po niesprawiedliwych procesach w Afganistanie, Bangladeszu, Chinach, Korei Północnej, Pakistanie i Sri Lance. W Chinach i Korei Północnej wymuszone "przyznanie się" do winy, uzyskane w wyniku tortur lub innego złego traktowania, dopuszczane były jako dowody w procesach sądowych. Specjalne sądy orzekały karę śmierci w Bangladeszu, Indiach i Pakistanie.

Sądy w Malezji, Singapurze i Pakistanie nałożyły obowiązkową karę śmierci za przestępstwa, które nie spełniają kryterium "najpoważniejszych przestępstw" zgodnie z Międzynarodowym Paktem Praw

Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP), takie jak bluźnierstwo (Pakistan), przestępstwa gospodarcze (Chiny, Korea Północna, Wietnam), gwałt, który doprowadził do śmierci (Afganistan) i gwałt popełniony przez recydywistów (Indie). Chiny, Indonezja, Malezja, Singapur, Sri Lanka, Tajlandia i Wietnam nadal skazywały ludzi na śmierć za przemyt narkotyków. Egzekucje za handel narkotykami odnotowano w Chinach, Malezji, Singapurze i Wietnamie.

ZMIANY W POSZCZEGÓLNYCH PAŃSTWACH

Co najmniej 12 mężczyzn zostało skazanych na karę śmierci w **Afganistanie**, gdzie 8 października wykonano egzekucje na 6 osobach. Pięć z nich - Samimullah, Azizullah, Nazar Mohammad, Qaisullah i Habibullah – zostało skazanych po niesprawiedliwych procesach za rabunek z użyciem broni, porwanie oraz gwałt na co najmniej 4 kobietach. Jedna z kobiet umarła w wyniku obrażeń.

W październiku funkcjonariusze państwowi w Pałacu Prezydenckim ogłosili, że rząd zbada sprawy 400 osób, które zostały skazane na śmierć; około 100 z nich usłyszało wyrok śmierci od Sądu Najwyższego.

27 stycznia sytuacja w Afganistanie została poddana analizie w ramach Powszechnego Przeglądu Okresowego Rady Praw Człowieka ONZ. Afgańskie władze odrzuciły rekomendacje dotyczące ustanowienia moratorium na wykonywanie kary śmierci i zniesienia kary śmierci.

Władze w **Chinach** wciąż traktowały dane o wyrokach śmierci i egzekucjach jako tajemnicę państwową. Amnesty International monitoruje stosowanie kary śmierci w Chinach poprzez dostępne, ale ograniczone kanały, w tym raporty medialne. Na podstawie tych źródeł organizacja oszacowała, że w 2014 roku Chiny kontynuowały egzekucje tysięcy osób, więcej niż reszta świata łącznie.

W ostatnich latach Chiny twierdziły, że zredukowały stosowanie kary śmierci. Jednak niemożliwe było potwierdzenie tej informacji.

Wyroki śmierci wciąż zapadały po niesprawiedliwych procesach i za przestępstwa bez ofiar śmiertelnych. Około 8% wszystkich odnotowanych egzekucji w Chinach zostało przeprowadzonych za przestępstwa narkotykowe. Około 15% egzekucji zostało wykonanych jako kara za przestępstwa gospodarcze, w tym defraudację, fałszerstwo i łapówkarstwo. W niektórych przypadkach rodziny skazanych dowiedziały się o egzekucji w dniu jej wykonania.

Amnesty International była szczególnie zaniepokojona użyciem kary śmierci jako narzędzia w kampanii “Mocny Atak” przeciwko terroryzmowi i ekstremizmowi religijnemu w północno-zachodnim Ujgurskim Autonomicznym Regionie Xinjiang. W jednym przypadku 3 osoby zostały skazane na śmierć na stadionie w obecności ponad 7 000 widzów jako część masowego wyroku 55 oskarżonych. Kara śmierci została nałożona za umyślne zabójstwo 4 osób.

Kilka błędnych wyroków i egzekucji w 2014 roku wywołało debatę na temat kary śmierci w Chinach. Nian Bin został wypuszczony z więzienia w sierpniu po tym, jak Wysoki Sąd Ludowy Prowincji Fujian uznał go za niewinnego morderstwa z powodu niewystarczających dowodów. Złożył 3 apelacje w ciągu 6 lat, a Najwyższy Sąd Ludowy uchylił wyrok śmierci i nakazał ponowny proces w 2010 roku. Nian Bin utrzymywał, że jego “przyznanie się” do winy zostało wymuszone torturami podczas policyjnego przesłuchania. Doniesienia z listopada wskazywały, że policja wszczęła nowe śledztwo w sprawie przestępstwa, za które Nian Bin został uniewinniony i wpisała go na listę podejrzanych.

W grudniu Wyższy Sąd Ludowy prowincji Shandong ogłosił ponowne rozpatrzenie sprawy Nie Shubin, na którym wykonano egzekucję w 1995 roku, kiedy miał 21 lat. Został skazany za rzekomy gwałt i umyślne zabójstwo w mieście Shijiazhuang w prowincji Hebei. Inny mężczyzna został aresztowany w 2005 roku za trzy gwałty i morderstwo – twierdził, że popełnił także morderstwo, za które stracony został Nie Shubin.

Inna historia, która wywołała publiczną debatę, to sprawa Li Yan. 24 czerwca Najwyższy Sąd Ludowy uchylił jej wyrok śmierci i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Została oskarżona o zabójstwo męża. Przed morderstwem Li Yan wielokrotnie zwracała się do policji szukając ochrony przed przemocą

fizyczną ze strony męża. Po jednym z ataków męża wymagała hospitalizacji. Informacja ta nie została wzięta pod uwagę podczas jej pierwszego procesu. Pod koniec roku Li Yan wciąż oczekiwała na werdykt.

Pracownicy naukowcy wydziałów prawnych byli jedynymi z tych, którzy wzywali do reformy administracji wymiaru sprawiedliwości, apelując do Najwyższego Sądu Ludowego o nakazanie wszystkim sądom zapewnienia pomocy prawnej osobom oskarżonym o przestępstwa podlegające karze śmierci.

Proces reformy administracji wymiaru sprawiedliwości trwał w 2014 roku. Decyzja z Czwartego Plenum 18. zjazdu Partii wskazała, że należy podjąć kroki w celu zapewnienia niezależności sądownictwa poprzez ograniczenie władzy urzędników do ingerowania w sprawy prawne.

W listopadzie Narodowy Kongres Ludowy rozpoczął prace nad projektem Poprawki Prawa Karnego Chińskiej Republiki Ludowej, która, jeśli zostałaaby przyjęta, usunęłaby możliwość nałożenia kary śmierci w przypadku 9 przestępstw i zmniejszyłaby całkowitą liczbę przestępstw podlegających karze śmierci z 55 do 46. Władze zauważyły, że od czasu ostatniej poprawki w 2011 roku abolicja kary śmierci w przypadku 13 przestępstw "nie miała negatywnego wpływu na porządek publiczny" a społeczeństwo "wyraziło pozytywną opinię na rzecz redukcji liczby przestępstw podlegających karze śmierci". To pozytywny krok, ale Amnesty International pozostaje zaniepokojona, że poprawki będą miały ograniczony wpływ na stosowanie kary śmierci w praktyce.

W 2014 roku wciąż kontynuowana była praktyka pozyskiwania do transplantacji organów pochodzących od straconych więźniów, mimo że w 2013 roku wiceminister zdrowia Huang Jiefu ogłosił, że od połowy 2014 roku organy będą pozyskiwane wyłącznie od dobrowolnych dawców. Później Huang ogłosił, że praktyka pozyskiwania organów od więźniów zacznie być wycofywana od 1 stycznia 2015 roku.

Rząd **Indii** zaplanował na rok 2014 kilka egzekucji, ale żadna nie została wykonana. Amnesty International odnotowała co najmniej 64 nowe wyroki śmierci wydane w sprawie morderstw oraz, po raz pierwszy od czasu wejścia w życie Prawa Karnego (Ustawa zmieniona) w 2013 roku, w sprawach gwałtu, którego dopuścili się recydywiści. Informacje opublikowane przez Projekt Kara Śmierci Narodowego Uniwersytetu Prawa w Delhi wskazują, że w 2014 roku na 270 osobach ciążyły wyroki śmierci, a wnioski 8 osób o ułaskawienie zostały odrzucone.

W przełomowym wyroku z 21 stycznia Sąd Najwyższy złagodził wyroki śmierci 15 osób, 13 z nich (Suresh, Ramji, Bilavendran, Simon, Gnanprakasham, Meesekar Madaiah, Praveen Kumar, Gurmeet Singh, Sanjeev Chaudhury, Jafar Ali, Shivu, Jadeswamy i jedna kobieta, Sonia Chaudhury) z powodu opóźnienia rozpatrzenia ich wniosków o ułaskawienie przez prezydenta. Opóźnienia wynosiły od 5 do 12 lat. Sąd złagodził także wyroki Sundar Singh i Magan Lal Barela, ponieważ cierpią na choroby umysłowe.

Sąd stwierdził, że izolacja więźniów w celach śmierci jest niekonstytucyjna i ustalił wytyczne ich traktowania. Według wytycznych, więźniowie w celach śmierci powinni otrzymywać pomoc prawną, być informowani pisemnie o odrzuceniu ich wniosku o ułaskawienie, być regularnie badani pod kątem stanu fizycznego i psychicznego oraz móc spotkać się z rodziną przed egzekucją.

Wśród osób, których wyroki zostały złagodzone w 2014 roku po wyroku Sądu Najwyższego, był Devender Pal Singh Bhullar. Skazano go na śmierć w sierpniu 2001 roku za udział w ataku bombowym w Nowym Delhi w 1993 roku, w którym zginęło 9 osób. Został aresztowany w styczniu 1995 roku na podstawie Ustawy przeciwdziałającej aktom terrorystycznym i zakłócającym porządek - prawa, które utraciło później ważność i zawierało przepisy niezgodne z międzynarodowymi standardami prawa, w tym z prawem do sprawiedliwego procesu.

W sierpniu prezydent odrzucił wnioski o ułaskawienie Bordoloi, Jagdish, Surendra Koli, Yakum Memon, Sonu Sardar, Rajendra Wasnik oraz dwóch kobiet, Renukabei i Seema, narażając ich na natychmiastową egzekucję.

W marcu rząd zastąpił obowiązkową karę śmierci w Ustawie o narkotykach i substancjach psychotropowych opcjonalną karą śmierci.

W maju Komisja Prawna Indii rozpoczęła badania na temat kary śmierci, aby “uczynić debatę publiczną na ten temat bardziej konstruktywną, solidną i rozsądną”. 5 sierpnia Minister Spraw Wewnętrznych Shri Kiren Rijiju wyjaśnił w odpowiedzi na zapytanie parlamentarne, że nie było ze strony rządu propozycji abolicji kary śmierci.

Iwao Hakamada, który w wieku 78 lat był najdłużej przebywającym w celi śmierci więźniem na świecie, został 27 marca tymczasowo wypuszczony w oczekiwaniu na ponowny proces w **Japonii**. W więzieniu w Tokio spędził 45 lat i 6 miesięcy. W tym czasie zachorował umysłowo. Prokuratura bezskutecznie próbowała uniemożliwić jego zwolnienie i 31 marca złożyła drugą apelację przeciwko decyzji o ponownym procesie.

Wypuszczenie Iwao Hakamady wywołało debatę o zabezpieczeniach sprawiedliwych procesów i niedoskonałościach wymiaru sprawiedliwości. Mimo to w 2014 roku odbyły się 3 egzekucje. Masanori Kawasaki został powieszony 26 czerwca w więzieniu w Osace. Mitsuhiro Kobayashi i Tsutomu Takamizawa zostali powieszeni 29 sierpnia w więzieniach w Sendai i Tokio. Wszyscy trzej zostali skazani za morderstwa. Egzekucje wciąż odbywały się w tajemnicy i bez wcześniejszej wiedzy bliskich i prawników więźniów. W lutym 2014 roku grupa świeckich prawników wezwała Ministerstwo Sprawiedliwości do wstrzymania egzekucji do czasu większej przejrzystości stosowania kary śmierci w Japonii.

W 2014 roku wydane zostały w Japonii dwa nowe wyroki śmierci, oba za morderstwo. Pod koniec roku w celi śmierci przebywało 128 osób, w tym 6 cudzoziemców, 93 z nich apelowało o ponowny proces. Więźniowie wciąż przebywali w izolacji i nie mogli rozmawiać z innymi więźniami. Kontakt ze światem zewnętrznym ograniczony był do rzadkich, nadzorowanych wizyt rodziny, prawników lub innych zatwierdzonych gości.

W maju Wysoki Sąd Nagoya odrzucił ósmy wniosek o ponowny proces Masaru Okunishi, który został skazany na karę śmierci w 1969 roku. Był przetrzymywany w więzieniu medycznym w Hachioji, nie mógł mówić, ale pozostawał w pełni świadomy. 2 czerwca jego prawnicy złożyli sprzeciw wobec decyzji Wysokiego Sądu o odmowie ponownego procesu sądowego.

Komitet Praw Człowieka ONZ zbadał w 2014 roku, czy Japonia przestrzegała MPPOiP i wyraził zaniepokojenie, że “kilka z 19 przestępstw podlegających karze śmierci nie spełnia kryterium [MPPOiP] ‘najpoważniejszych przestępstw’, więźniowie w celach śmierci są przetrzymywani w izolacji przed egzekucją przez okres nawet do 40 lat, a skazani ani ich rodziny nie są informowane wcześniej o dacie egzekucji”.

Wyjątkowo ograniczona ilość informacji dotyczących **Korei Północnej** uniemożliwiła dokładną ocenę stosowania kary śmierci. Na podstawie bardziej wiarygodnych źródeł Amnesty International szacuje, że w 2014 roku wykonano co najmniej 50 egzekucji. Rzeczywista liczba egzekucji jest prawdopodobnie znacznie wyższa.

Według tychże danych, straceni zostali skazani między innymi za przestępstwa takie jak oglądanie zakazanych zagranicznych filmów i programów, korupcja czy relacje seksualne uznane za niestosowne (“uwodzenie”). Jednym ze straconych był wyższy urzędnik Centralnego Departamentu Administracji Partii Pracy Korei.

Wyroki śmierci wciąż zapadały po niesprawiedliwych procesach, także za przestępstwa, które nie spełniały kryterium “najpoważniejszych przestępstw” zgodnie z prawem międzynarodowym lub za przestępstwa, które nie podlegają karze śmierci w świetle prawa Korei Północnej. W 2014 roku władze wprowadziły zmiany do Kodeksu Karnego, rozszerzając listę przestępstw karanych śmiercią o nielegalny kontakt telefoniczny z cudzoziemcami, używanie lub handel narkotykami, międzynarodowy handel ludźmi.

Komisja śledcza ONZ ds. praw człowieka w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej wydała w lutym 2014 roku raport. Stwierdziła, że „władze wykonują egzekucje, także bez procesu sądowego, publicznie lub potajemnie, w odpowiedzi na przestępstwa polityczne lub inne, często nie należące do

najpoważniejszych przestępstw. Polityka publicznych egzekucji ma na celu zaszczepienie w społeczeństwie strachu”. We wrześniu władze odrzuciły rekomendacje Rady Praw Człowieka do ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do MPPOiP oraz do ustanowienia moratorium na stosowanie kary śmierci.

17 grudnia premier **Pakistanu** Nawaz Sharif zniósł 6-letnie moratorium na wykonywanie kary śmierci na cywilach za przestępstwa związane z terroryzmem. Decyzja ta była reakcją na atak na szkołę w Peszawarze, w którym zginęło 149 osób, w tym 132 dzieci. W ciągu mniej niż 2 tygodni stracono 7 osób: Aqeel i Arshad Meherban 19 grudnia; Ikhlas Ahmed, Ghulam Sarwar, Rashid Mehmood i Zubair Ahmed 21 grudnia; Nias Mohammad 31 grudnia. Wszyscy zostali skazani na podstawie Ustawy antyterrorystycznej.

Rząd próbował już wcześniej znieść moratorium na egzekucje poprzez wyznaczenie daty egzekucji Shoaib Sarwar, skazanego za morderstwo w 1998 roku, na 18 września 2014 roku. Została ona wstrzymana dzień przed planowaną datą.

Według Komisji Praw Człowieka w Pakistanie, w 2014 roku skazano na karę śmierci 231 osób, co najmniej 6 353 pozostawały z wyrokiem śmierci pod koniec roku. Około 500 więźniów wyczerpało wszelkie możliwe drogi apelacji i złożyło do prezydenta wnioski o ułaskawienie. Co najmniej 6 mężczyzn zostało skazanych na śmierć za przestępstwa, które popełnili, kiedy mieli mniej niż 18 lat. Liczba ta jest prawdopodobnie wyższa. Dane Zgromadzenia Narodowego Pakistanu wskazują, że co najmniej 444 osób skazano na karę śmierci za przestępstwa narkotykowe.

Singapur wykonał 18 lipca 2014 roku dwie egzekucje, zrywając tym samym moratorium ustanowione w 2012 roku. Tang Hai Liang i Foong Chee Peng zostali skazani na śmierć na podstawie Ustawy o nadużywaniu narkotyków za przemyt odpowiednio 89,55g i 40,23g diamorfiny. W ciągu roku zapadły 3 nowe wyroki śmierci; wszystkie dotyczyły przestępstw narkotykowych: Devendran został skazany 14 lipca; Prabagarana 3 listopada; Mohd Jeefrey bin Jamil 28 listopada.

W 2014 roku Amnesty International odnotowała 5 przypadków złagodzenia kary śmierci; wśród nich był Dinesh Pillai Raja Retnam, którego wyrok został złagodzony z powodu niepełnosprawności umysłowej. Była to pierwsza od czasu wprowadzenia niezawisłości orzekania w 2012 roku sprawa, w której karę złagodzano po wzięciu pod uwagę niepełnosprawności umysłowej więźnia. Pod koniec roku w celach śmierci przebywały 22 osoby.

W **Wietnamie** dane o stosowaniu kary śmierci pozostawały tajemnicą państwową. Media doniosły o co najmniej 3 egzekucjach. Rzeczywista liczba jest prawdopodobnie znacznie wyższa. Amnesty International odnotowała, że sądy wydały co najmniej 72 nowe wyroki śmierci, 80% z nich za przestępstwa narkotykowe, a pod koniec roku co najmniej 700 osób pozostawało z wyrokiem śmierci. Trzy historie wzbudziły szczególną debatę na temat ryzyka egzekucji na podstawie błędnego wyroku: w grudniu Sąd Najwyższy wstrzymał egzekucję Ho Duy Hai dzień przed jej planowaną datą z powodu wątpliwości wokół jego skazania. W tym samym miesiącu Zgromadzenie Narodowe zarządziło ponowne rozpatrzenie sprawy Nguyen Van Chuong, skazanego za morderstwo w 2008 roku. Najwyższy Sąd Ludowy ogłosił Nguyen Thanh Chan niewinnym morderstwa z 2004 roku, do którego w październiku 2013 roku przyznał się inny mężczyzna.

5 lutego odbył się Powszechny Przegląd Okresowy w sprawie Wietnamu. Rząd zapowiedział zmniejszenie liczby przestępstw karanych śmiercią w ramach reformy Kodeksu Karnego w 2016 roku. Wietnam zaakceptował rekomendacje do ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do MPPOiP, ale odrzucił rekomendacje do ustanowienia moratorium na wykonywanie kary śmierci z perspektywą całkowitej abolicji.

BLISKI WSCHÓD I AFRYKA PÓŁNOCNA

REGIONALNE TRENDY

- W 2014 roku 8 państw przeprowadzało egzekucje, o dwa więcej niż w 2013 roku.
- Egipt, Jordania i Zjednoczone Emiraty Arabskie wznowiły egzekucje w 2014 roku.
- W 16 państwach wydano wyroki śmierci.
- Liczba wyroków śmierci drastycznie wzrosła w porównaniu do 2013 roku.

EGZEKUCJE I WYROKI ŚMIERCI

Minimum 491 egzekucji w 8 państwach (na 19, które znajdują się w regionie): Egipt (15+), Iran (289+), Irak (61+), Jordania (11), Arabia Saudyjska (90+), Palestyna (2+, Hamas, Gaza), Zjednoczone Emiraty Arabskie (1) i Jemen (22+). Nie udało się potwierdzić, czy egzekucje odbyły się w Omanie i Syrii.

Wydano minimum 785 wyroków śmierci w 16 państwach: Algieria (16+), Bahrajn (5), Egipt (509+), Iran (81+), Irak (38+), Jordania (5), Kuwejt (7), Liban (11+), Libia (1+), Maroko/ Sahara Zachodnia (9), Palestyna (4+ Hamas, Gaza), Katar (2+), Arabia Saudyjska (44+), Tunezja (2+), Zjednoczone Emiraty Arabskie (25) i Jemen.

Podobnie jak w latach poprzednich, tak w 2014 roku stosowanie kary śmierci na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej stanowi poważny problem. Liczba egzekucji odnotowana przez Amnesty International spadła o 23% względem 2013 roku. W 2013 minimum odnotowano minimum 638 egzekucji, w 2014 roku było to co najmniej 491. Iran, Irak i Arabia Saudyjska przeprowadzają najwięcej egzekucji w regionie, to około 90% wszystkich potwierdzonych egzekucji w 2014 roku. Liczba ta wzrosła w Arabii Saudyjskiej o 14% względem roku ubiegłego, ale spadła o 22% w Iranie i o 64% w Iraku. Dla kontrastu liczba egzekucji odnotowana przez Amnesty International w Jemenie wzrosła o 69%.

Liczba potwierdzonych wyroków śmierci wydanych w 2014 roku, minimum 785, prezentuje wzrost o ponad 100% względem 2013 roku (wówczas Amnesty International zanotowała 373 wyroki). Masowe wyroki śmierci wydawane w Egipcie w znacznej mierze przyczyniły się do tego wzrostu. Egipt odpowiada za 65% wyroków śmierci wydanych w regionie w 2014 roku. Podczas gdy liczba wydanych wyroków śmierci w Algierii, Iranie i Tunezji zmalała, w Iraku, Arabii Saudyjskiej i Jemenie zaobserwowaliśmy wzrost.

Otrzymanie pełnych i wiarygodnych źródeł dotyczących akry śmierci w regionie jest szczególnie trudne, szczególnie w takich państwach, jak Iran, Irak, Arabia Saudyjska i Jemen. Wewnętrzny konflikt zbrojny w Syrii sprawia, że dane na temat stosowania kary śmierci nie mogły być potwierdzone.

Algieria, Bahrajn, Kuwejt, Libia, Liban, Maroko/Sahara Zachodnia, Katar i Tunezja nakładały wyroki śmierci, jednak nie przeprowadziły żadnej egzekucji.

W całym regionie egzekucje są wykonywane za przestępstwa, które nie obejmują celowego morderstwa, nie spełniają tym samym międzynarodowych standardów prawa. Kara śmierci była orzekana za przestępstwa takie, jak "obraza proroka islamu" (Iran) czy "nieposłuszeństwo i brak lojalności wobec władzy" (Arabia Saudyjska), które nie są uznane za przestępstwa na podstawie międzynarodowych standardów prawa. Ponadto wyroki śmierci wydano w Egipcie, Iranie, Iraku i Arabii Saudyjskiej po niesprawnych efekcie niesprawiedliwych procesów.

Katar i Arabia Saudyjska odrzuciły rekomendacje dotyczące stosowania kary śmierci, które pojawiły się po Powszechnym Przeglądzie Okresowym ONZ.